

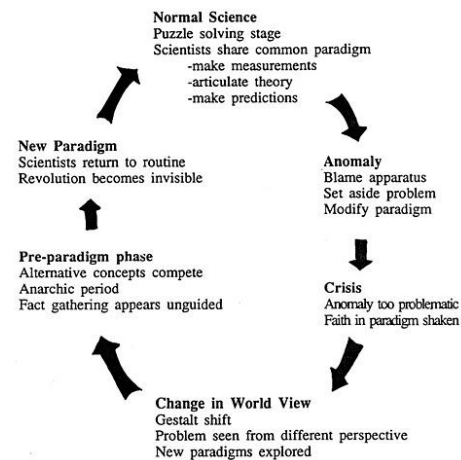
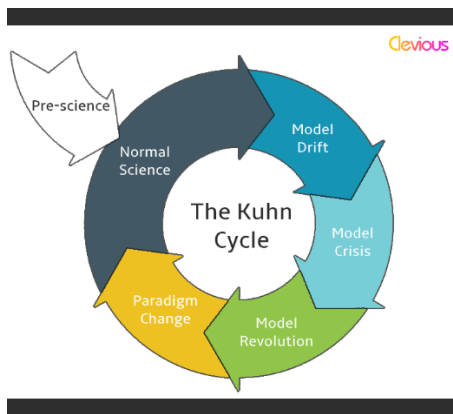


Σεμινάριο Παγκόσμιας Καλής Θέλησης 2022 Λονδίνο

Αλλαγή Ιδεολογικής Δομής για μια Νέα Παγκόσμια Κουλτούρα;

Λόρενς Νιούι

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 ο όρος «paradigm shift (αλλαγή προτύπου/ ιδεολογικής δομής)» μπήκε στην αγγλική γλώσσα, για να περιγράψει «μια σημαντική αλλαγή που συμβαίνει, όταν ο συνήθης τρόπος σκέψης για κάτι ή για να κάνεις κάτι αντικαθίσταται από έναν νέο και διαφορετικό τρόπο». Ο όρος προέρχεται από ένα βιβλίο του φιλοσόφου και φυσικού Τόμας Κουν (Thomas Kuhn) με τίτλο *Η Δομή των Επιστημονικών Επανάστασεων (The Structure of Scientific Revolutions)*, το οποίο είναι ένα από τα δημοφιλέστερα ακαδημαϊκά βιβλία όλων των εποχών – η επιρροή του φτάνει πέρα από το πεδίο της επιστήμης, μέχρι την λαϊκή κουλτούρα.



Ο Τόμας Κουν πίστευε ότι η επιστήμη δεν εξελίσσεται σταδιακά προς την αλήθεια, αλλά αναγκάζεται να αλλάζει περιοδικά με δραματικό τρόπο, όταν ένα κυρίαρχο μοντέλο δεν συμβιβάζεται πλέον με τα νέα φαινόμενα. Για ένα διάστημα το ορθόδοξο μοντέλο παραπαίει, καθώς πρέπει να αναπροσαρμόζεται συνεχώς για να συμπεριλάβει νέα φαινόμενα που δεν μπορεί να εξηγήσει. Τελικά δεν σηκώνει περαιτέρω διόρθωση και εξαφανίζεται στο σύνολό του, όταν ένα νέο πρότυπο που παρέχει καλύτερες εξηγήσεις για τις παρατηρήσεις, παίρνει την θέση του.

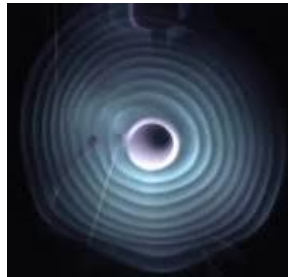
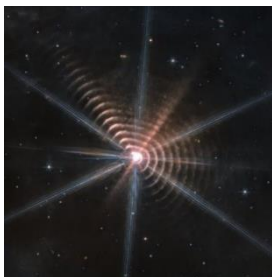
Οι αλλαγές ιδεολογικών δομών είναι σημαντικοί μοχλοί στην αναζήτηση της ανθρωπότητας για έναν νέο πολιτισμό – και είναι ενδιαφέροντα σύμβολα της εποχής

που ζούμε. Εκείνο όμως που θα βοηθούσε πάρα πολύ τα πράγματα, θα ήταν μια σημαντική ανακάλυψη που να θέσει σε κίνηση μια αλλαγή ιδεολογικής δομής εξίσου σημαντική με εκείνες που σχετίζονται με τον Γαλιλαίο, τον Δαρβίνο και τον Αϊνστάιν – μια αλλαγή που να δείξει ότι κατοικούμε σε ένα ζωντανό, σκόπιμο σύμπαν στο οποίο η ανθρωπότητα έχει να παίξει τον ρόλο της.

Από την θεωρία της Γενικής Σχετικότητας του Αϊνστάιν αναδύθηκε το τρέχον μοντέλο του διαστελλόμενου σύμπαντος του Big Bang. Ωστόσο, αυτό το μοντέλο για αρκετό καιρό τώρα βρίσκεται στο στάδιο που «παραπαίει» εδώ και αρκετό καιρό, με παρατηρήσεις τις οποίες δεν μπορεί να εξηγήσει, οδηγώντας έτσι σε προσαρμογές και θεωρητικές προσθήκες όπως οι Μαύρες Τρύπες, η Σκοτεινή Ύλη και η Σκοτεινή Ενέργεια. Είναι εύλογο ότι το μοντέλο εισέρχεται τώρα στο «στάδιο της κρίσης», καθώς αποκαλύπτονται ακόμη περισσότερες ανωμαλίες από το τηλεσκόπιο James Webb, οι οποίες προκαλούν ζυμώσεις στην επιστημονική κοινότητα.

Σε μια πρόσφατη έκδοση του *Scientific American*, ο επιστημονικός συγγραφέας Τζόνθαν Ο'Κάλαχαν έγραφε: Τις εβδομάδες και τους μήνες που ακολούθησαν τα ευρήματα του διαστημικού τηλεσκοπίου James Webb για τους εκπληκτικά ώριμους «πρώιμους» γαλαξίες, οι σαστισμένοι θεωρητικοί και οι παρατηρητές προσπαθούν να τους εξηγήσουν... Δεν διακυβεύεται τίποτε λιγότερο από την ίδια την κατανόησή μας για το πώς το τακτό σύμπαν που γνωρίζουμε αναδύθηκε από το αρχέγονο χάος. Οι πρώιμες αποκαλύψεις του διαστημικού τηλεσκοπίου μπορεί να ετοιμάζονται να ξαναγράψουν τα εναρκτήρια κεφάλαια της κοσμικής ιστορίας, που αφορούν όχι μόνο μακρινές εποχές και μακρινούς γαλαξίες αλλά και την δική μας ύπαρξη εδώ, στον γνωστό μας Γαλαξία». «Αυτά τα μηχανήματα δεν τα κατασκευάζεις για να επιβεβαιώσεις την ιδεολογική δομή, αλλά για να την διαλύσεις», είπε ο επιστήμονας του τηλεσκοπίου James Webb Μαρκ ΜακΚόγκριαν, επικεφαλής σύμβουλος για την επιστήμη και την εξερεύνηση στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος. «Απλά δεν ξέρεις με τι τρόπο θα διαλυθεί».

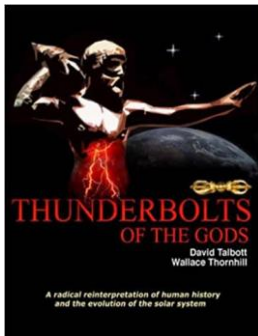
Για όποιον θα ήθελε να μάθει περισσότερα για το εναλλακτικό μοντέλο κοσμολογίας του Ηλεκτρικού Σύμπαντος, ο ιστότοπος είναι www.Thunderbolts.info. Ορίστε όμως ένα παράδειγμα εργαστηριακού πειράματος του τύπου που σχετίζεται με αυτό το μοντέλο και μπορεί να αναπαράγει μερικά από τα πρόσφατα ευρήματα στο διάστημα, τα οποία το βαρυτικό μοντέλο δυσκολεύεται να εξηγήσει.



Η εικόνα στα αριστερά από το διαστημικό τηλεσκόπιο James Webb δείχνει μυστηριώδεις ομόκεντρους δακτυλίους γύρω από τον μακρινό αστέρα WR 140, για την εξήγηση των οποίων εξακολουθούν να εργάζονται οι αστρονόμοι.

Ο Μαρκ ΜακΚόγκριαν αποκάλυψε την δομή τρελή. Είπε ότι «η εξάκτινη μπλε δομή μπορεί είναι ένα εύρημα που δημιουργήθηκε εξαιτίας οπτικής περίθλασης από τον αστέρα... «Αλλά το καμπύλο όμως τετράγωνο κόκκινο υλικό είναι πραγματικό, μια σειρά από κελύφη γύρω από τον WR140. Στο διάστημα όντως. Γύρω από έναν αστέρα», είπε. Ένας άλλος επιστήμονας παρατήρησε: «Νομίζω ότι η φύση κάνει κάτι που είναι απλό, αλλά, όταν το κοιτάμε από μία μόνο οπτική γωνία, φαίνεται ότι είναι αδύνατο, στην αρχή, να καταλάβουμε ότι είναι ένα φυσικό φαινόμενο», «Γιατί έχει την μορφή που έχει; Γιατί είναι τόσο συμμετρικό»;

Στην πραγματικότητα, το φαινόμενο μπορεί να αναπαραχθεί σε ένα εργαστήριο πλάσματος όπως βλέπουμε στην δεξιά εικόνα. Όταν μια μεταλλική άνοδος φορτίζεται ηλεκτρικά σε έναν θάλαμο πλάσματος, το πλάσμα που είναι ένα ηλεκτρισμένο αέριο αποτελούμενο από θετικά ιόντα και ελεύθερα ηλεκτρόνια, απομονώνεται με λεπτά τοιχώματα από αντίθετα φορτισμένα διπλά στρώματα, σε ομόκεντρους δακτυλίους, οι οποίοι μπορεί να είναι τετραγωνισμένοι ή τριγωνικοί.



Αν και δεν υπάρχει χρόνος για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με το φαινόμενο, η «ιδεολογική δομή» του ηλεκτρικού σύμπαντος εξηγείται απλώς στην ταινία και το βιβλίο *Οι Κεραυνοί των Θεών (Thunderbolts of the Gods)*. Ενώ οι τυπικοί κοσμολόγοι πιστεύουν ότι η ασθενέστερη δύναμη γνωστή στην επιστήμη – η βαρύτητα – κυβερνά το σύμπαν, η αναδυόμενη «ιδεολογική δομή» υποστηρίζει ότι μια δύναμη που είναι τρισεκατομμύρια φορές ισχυρότερη – ο ηλεκτρισμός – κατέχει αυτήν την θέση.

Το μοντέλο του ηλεκτρικού σύμπαντος αποκαθιστά τον αιθέρα και υπόσχεται να είναι η προσδοκώμενη αλλαγή ιδεολογικής δομής, εξίσου σημαντική με εκείνες που σχετίζονται με τον Γαλιλαίο, τον Δαρβίνο και τον Αϊνστάιν. Παρέχει μια σταθερή βάση για την φιλοσοφία ενός ζωντανού σύμπαντος στο οποίο οι ιεραρχίες των θείων διανοιών καθοδηγούν την εξέλιξη όλων των πραγμάτων εμπρός σύμφωνα με κάποιον υπέρτατο σκοπό. Επιπλέον, τα δύο εξέχοντα χαρακτηριστικά του είναι η «κυκλοφορία και η μεταμόρφωση» – τα ίδια χαρακτηριστικά των εσωτερικών επιστημών που υποστηρίζουν ότι μια Θεία κυκλοφορική ροή συνδέει κάθε συνειδητή ύπαρξη με κάθε άλλη. Όπως το θείο ρεύμα περνά μέσα από όλες, έτσι και η αληθινή διαδικασία της μεταστοιχείωσης, του μετασχηματισμού και της τελικής μεταμόρφωσης.

Η κυκλοφορία και η μεταμόρφωση είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της ζωής – ο αέρας που αναπνέουμε, το νερό που πίνουμε, το αίμα που ρέει – όλα τα πράγματα που συντηρούν την ζωή ακολουθούν κύκλους μεταμόρφωσης ως απάντηση στην θεία κυκλοφορική ροή από την οποία έχουν αναδυθεί. Η αρμονία στον κόσμο μπορεί να προκύψει μόνο όταν αυτή η ροή αντανακλάται και στην ανθρώπινη πρωτοβουλία: χρήματα και προμήθειες, γνώση και πληροφορίες, τέχνη και πολιτισμός – η ελεύθερη κυκλοφορία καθορίζει την ευημερία και την σταθερή, εξελικτική μεταμόρφωση «όλων των πραγμάτων». Σε αυτό το σενάριο, η συνείδηση είναι ο σημαντικότερος παράγοντας – ο συντονισμός με την ροή δημιουργεί ανοδική σπειροειδή πορεία σε ολοένα και ανώτερα επίπεδα σύνθεσης, η ασυμφωνία την εξαποστέλει σε μια καθοδική σπείρα εντεινόμενου διαχωρισμού και ανεπίλυτων συγκρούσεων.

Με ένα ηλεκτρικό μοντέλο του Κόσμου, μπορούμε να φανταστούμε να αναπτύσσεται μια αρμονικότερη σχέση μεταξύ της επιστήμης και της θρησκείας και τις νέες κοινωνικές κουλτούρες να αντικατοπτρίζουν την ιδέα της κυκλοφορίας και της μεταμόρφωσης. Για παράδειγμα, υπάρχει μια ενδιαφέρουσα έννοια του «Ουρανού» που αναδύεται σταθερά στον Κομφουκιανισμό – μια αρχαία κινεζική φιλοσοφία που έχει ένα αληθινά θρησκευτικό πνεύμα στον πυρήνα της. Και πράγματι, η Τζαν που θα μιλήσει σύντομα, μπορεί να μοιραστεί μερικές από τις εμπειρίες της από την συμμετοχή της σε πολιτιστικές ανταλλαγές μεταξύ των ΗΠΑ και του Βιετνάμ. Στο βιβλίο της γράφει: «Έχοντας κάποια γνώση των παραδόσεων του Βουδισμού και του Κομφουκιανικού πολιτισμού, προσπαθήσαμε να μεταφράσουμε το γρήγορο ατομικιστικό αμερικανικό στυλ μας σε μια ασιατική νοοτροπία».

Ένας κορυφαίος μελετητής του Κομφουκιανισμού, ο Του Γουέιμινγκ, δίνει διαλέξεις για την δημιουργική δύναμη του Ουρανού ως μια δυναμική και μεταμορφωτική ενέργεια που ενσωματώνεται στον άνθρωπο. Προωθεί τον Κομφουκιανισμό ως μια αναπτυξιακή διαδικασία προς την επίτευξη της ενότητας του Ουρανού (ή του Τιάν – της κοσμικής πηγής των ηθικών και αισθητικών αξιών). Το έργο του δομεί γέφυρες μεταξύ της δυτικής κοινωνικής θεωρίας και της χριστιανικής θεολογίας και η αντίληψή του για την Ενσωματωμένη Γνώση εκφράζει έναν οικουμενικό ουμανισμό που συγχωνεύει το κοσμικό και το ιερό. Πιστεύει ότι η πρακτική της «ανθρωποκοσμικής ενότητας» μπορεί να συμβάλει ισχυρά στην επίλυση των σύγχρονων ζητημάτων. Στο πλαίσιο αυτό γράφει:



«Μας έχει ανατεθεί, ατομικά και από κοινού, το καθήκον να συνειδητοποιήσουμε μέσω της αυτοκαλλιέργειας τόσο την αισθητική μας ικανότητα να εκτιμήσουμε την υπέροχη

παρουσίαση της επινοητικότητας του Ουρανού, όσο και την ηθική μας δύναμη να συνεχίσουμε ενεργά το μεγάλο έργο του Ουρανού... Το αρχαίο κινέζικο ρητό, «Ο ουρανός γεννά, ο άνθρωπος ολοκληρώνει»... αντιπροσωπεύει με ακρίβεια το πνεύμα αυτού του «ανθρωποκοσμικού» οράματος... Ο ουρανός που συλλαμβάνεται με αυτόν τον τρόπο είναι πανταχού παρών και παντογνώστης, αλλά όχι παντοδύναμος. Το να επιμείνουμε στην παντοδυναμία του Ουρανού σημαίνει να προσδίδουμε στην κοσμική διαδικασία μια οικουμενική δύναμη αυτοπροσαρμογής χωρίς καμία αναφορά στην κεντρική θέση της ανθρώπινης συμμετοχής. Μια ακούσια αρνητική συνέπεια αυτού είναι η παραίτηση από την ανθρώπινη ευθύνη για τη διατήρηση της παγκόσμιας τάξης. Τα ανθρώπινα όντα μπορούν, μέσω της προσωπικής τους καλλιέργειας, να συμμετέχουν ενεργά στη δημιουργικότητα του Ουρανού».

Το πνεύμα της θρησκείας (αν και δεν έχει μια συγκεκριμένη μορφή) σίγουρα παίζει σημαντικό ρόλο στην μετάβαση σε έναν νέο παγκόσμιο πολιτισμό και μία παγκόσμια κουλτούρα. Το θρησκευτικό πνεύμα μπορεί να αναζωπυρώσει την αίσθηση του θαυμαστού για τον κόσμο γύρω μας, η οποία έχει σχεδόν εξαφανιστεί στην παγκόσμια οικονομία μας με γνώμονα την αγορά και την βασιλεία της έξυπνης τεχνολογίας. Σίγουρα έχει να παίξει ρόλο στην παραγωγή μιας νέας κουλτούρας δημιουργικής άνθησης που είναι τόσο απαραίτητη για την ανθρώπινη και κοινωνική εξέλιξη. Όπως επισημαίνει η πρώτη μας ομιλήτρια Τζαν Κάρλιν – η δημιουργικότητα είναι το κοινό υπόβαθρο των τεχνών, της εκπαίδευσης, της καινοτομίας και της ψυχαγωγίας. Ωστόσο, ένα πρόβλημα που έχει προκύψει σε αυτήν την εποχή που καθοδηγείται από την αγορά, είναι η φθίνουσα ικανότητα να προσδιορίζουμε την ποιότητα της δημιουργικής έκφρασης. Αυτό οδήγησε στη σταθερή σύγχυση των όρων «τέχνη» και «ψυχαγωγία» και σε μεγάλο μπέρδεμα για το κοινό, τους φοιτητές, τα μέσα ενημέρωσης και τα καλλιτεχνικά ιδρύματα. Το πρόβλημα αποδίδεται έξυπνα στον τίτλο του βιβλίου της, *«Τι ακολουθεί; Η Δημιουργικότητα στην Εποχή της Ψυχαγωγίας.»* Η Τζαν θα μιλήσει για αυτό στο πλαίσιο του θέματος του σεμιναρίου μας.



Σεμινάριο Παγκόσμιας Καλής Θέλησης 2022 Λονδίνο

Περί Ριζοσπαστικής Φαντασίας

Μαξ Χέιβεν

Εισαγωγή από τον Λόρενς Νιούι

Καλώς ήρθατε πίσω. Είμαστε στην ευχάριστη θέση να προσκαλέσουμε τον Μαξ Χέιβεν για να μας μιλήσει συγκεκριμένα για το ρόλο αυτού που αποκαλεί ριζοσπαστική φαντασία. Η φαντασία, όπως πολλοί από όσους συντονίστηκαν μ' αυτό το διαδικτυακό σεμινάριο θα γνωρίζουν, είναι στην καρδιά της δικής μας, της δυτικής εσωτερικής παράδοσης. Και ενώ η φαντασία αναγνωρίζεται ως φορέας πολιτισμού και κάτι που εμπλουτίζει την ανθρώπινη ψυχή, εξακολουθεί να θεωρείται ευρέως ως μέσο απόδρασης, ένα παράθυρο στη ψευδαίσθηση και τις αυτοδημιούργητες πεποιθήσεις. Αλλά η πραγματική λειτουργία της φαντασίας είναι το αντίθετο. Αποκαλύπτει την πραγματικότητα των υποκειμενικών πεδίων μέσω της εξωτερίκευσης της δύναμης. Η φαντασία μπορεί να θεωρηθεί ως ικανότητα δημιουργίας εικόνων και ως εκ τούτου να συνεργάζεται με τη διάνοια για να συγκεκριμενοποιήσει υποκειμενική ενέργεια σε αντικειμενικές μορφές. Όπως το έθεσε ο Καρλ Γιούνγκ: Είμαι όντως πεπεισμένος ότι η δημιουργική φαντασία είναι το μόνο αρχέγονο φαινόμενο προσιτό σε εμάς, το πραγματικό έδαφος της ψυχής, η μόνη άμεση πραγματικότητα. Λόγω του σημερινού συσχετισμού της φαντασίας με την ονειρική κατάσταση, αυτή η σκέψη μπορεί να είναι αρχικά ανησυχητική, αλλά είναι η ποιότητα και ο δυναμισμός της ενέργειας στην οποία επιλέγουμε να εστιάσουμε τη φαντασία που καθορίζει την αίσθησή μας της πραγματικότητας. Όσο ψηλότερα ανυψώνεται η φαντασία, τόσο δυναμικότερη η ενεργειακή της κατάσταση και αντίστοιχα, τόσο μεγαλύτερη η διεύρυνση της αίσθησης του εαυτού και της ταυτότητας με το σύνολο.

Ας περάσουμε τώρα σε εσένα Μαξ. Απλά μια υπενθύμιση στους θεατές ότι ο Μαξ Χέιβεν είναι συγγραφέας και καθηγητής, και έχει την ερευνητική έδρα στον Καναδά πάνω στη ριζοσπαστική φαντασία, αναπληρωτής καθηγητής Φιλολογίας, και συνδιευθυντής του εργαστηρίου δράσης ανα-φαντασίας της αξίας, του Πανεπιστημίου Lakeland. Σ' ευχαριστώ Μαξ.

Περί Ριζοσπαστικής Φαντασίας

Σας ευχαριστώ πολύ, είναι υπέροχο να βρίσκομαι εδώ με όλους σας και ανυπομονώ για τη σημερινή μας συζήτηση. Λοιπόν, ναι, έχω γράψει αρκετά τα τελευταία χρόνια για τη φαντασία, και από μια ελαφρώς διαφορετική οπτική από ό,τι νομίζω πολλοί άνθρωποι προσεγγίζουν το θέμα. Δεν με ενδιαφέρει ιδιαίτερα, δεν πρέπει να το πω αυτό... ως μελετητής, δεν επικεντρώνομαι ιδιαίτερα στη δημιουργική φαντασία ή στις ψυχολογικές αντιλήψεις της φαντασίας.

Με ενδιαφέρει κυρίως η φαντασία ως κοινωνική ή κοινωνιολογική δύναμη. Με άλλα λόγια, με ενδιαφέρει πώς η φαντασία διαμορφώνει την κοινωνία και αντιστρόφως, πώς η κοινωνία διαμορφώνει τη φαντασία μας. Έτσι, μέσα από μερικές από τις προηγούμενες δουλειές μου, σχεδόν εδώ και μια δεκαετία πια, συνεργάστηκα αρκετά στενά με κοινωνικά κινήματα, συγκεκριμένα με κοινωνικά κινήματα που δεν είχαν ιδιαίτερη επιτυχία στην αλλαγή του κόσμου, για να προσπαθήσω να καταλάβω πώς φαντάζονταν οι άνθρωποι σε αυτά τα κινήματα ότι μπορεί να είναι διαφορετικός ο κόσμος. Ήθελα πραγματικά να καταλάβω πώς ανέπτυξαν στη φαντασία εναλλακτικές εκδοχές του μέλλοντος προς τις οποίες προσπαθούσαν να μας οδηγήσουν, αλλά και πώς προσπαθούσαν να διαδώσουν αυτές τις φαντασιακές δυνατότητες στην υπόλοιπη κοινωνία.

Με ενδιέφεραν επίσης πολύ, και συνεχίζουν να με συναρπάζουν ιδιαίτερα, οι τρόποι με τους οποίους το οικονομικό σύστημα στο οποίο υποκείμεθα διαμορφώνει τη φαντασία μας. Το οικονομικό σύστημα στο οποίο υποκείμεθα (εν συντομία: χρηματιστηριοποιημένος καπιταλισμός) επίσης εξαρτάται από τη φαντασία μας. Υπάρχει ο πειρασμός να σκεφτούμε ότι η οικονομία που ζούμε συνθλίβει αλύπητα τη φαντασία. Αλλά πολύ πιο επικίνδυνα, πιστεύω ότι η οικονομία στην οποία ζούμε – οποία μάλλον δεν χρειάζεται να σας πω ότι είναι εξαιρετικά εκμεταλλευτική και επί του παρόντος καταστρέφει το οικοσύστημα από το οποίο εξαρτόμαστε όλοι – στην πραγματικότητα εξαρτάται από την αναδιαμόρφωση της φαντασίας μας, την αναδιαμόρφωση του τρόπου που σκεφτόμαστε τον εαυτό μας και του τρόπου που σκεφτόμαστε για την ικανότητά μας να συνεισφέρουμε στην κοινωνία. Το κάνει με μάλλον θεμελιώδεις τρόπους.

Το ενδιαφέρον μου λοιπόν, είναι η ιδέα της φαντασίας ως αυτού του είδους η κοινωνική δύναμη, κάτι σε δράση στα θεμέλια όχι μόνο του εαυτού μας ως μεμονωμένου όντος, αλλά και στα θεμέλια των κοινών περιοχών της νοηματοδότησης και αισθητοποίησης στην κοινωνία εν γένει.

Υπάρχει ένα είδος ανατροφοδότησης που προσπαθώ να περιγράψω. Από τη μία έχουμε μια φαντασία του κόσμου, μια κατανόηση της εξαιρετικής πολυπλοκότητας που συναντάμε κάθε μέρα. Πρέπει, κάπως, να δημιουργήσουμε μια νοητική εικόνα ή μια σειρά αλληλοσυνδεόμενων νοητικών εικόνων για το τι σημαίνει να είσαι πράκτορας, τι σημαίνει να είσαι υποκείμενο, τι σημαίνει να ενεργούμε σε έναν κόσμο που είναι πέρα από την κατανόησή μας. Αυτή η φαντασία του κόσμου οδηγεί σε διάφορες μορφές δράσης που αναλαμβάνουμε στην καθημερινή μας ζωή, στις

δουλειές μας, στις κλίσεις μας. Αυτή η δράση στη συνέχεια συμβάλλει στη διαρκή αναμόρφωση της κοινωνίας. Αντίστροφα, η κοινωνία στη συνέχεια επηρεάζει και αναδιαμορφώνει τη φαντασία μας με πολλούς τρόπους. Υπάρχει αυτού του είδους ο βρόχος ανατροφοδότησης. Δεν θα μπω σε λεπτομέρειες, αλλά λειτουργεί και προς τις δύο κατευθύνσεις, τόσο δεξιόστροφα όσο και αριστερόστροφα. Υπάρχει ένα είδος δούνα και λαβείν μεταξύ της φαντασίας στην κοινωνία και της φαντασίας του ατόμου.

Εδώ, με ενδιαφέρουν ιδιαίτερα οι θεωρίες της ριζοσπαστικής φαντασίας. Όπως ανέφερα τόσο η συμπάθειά μου όσο και η έρευνά μου στρέφονται, χωρίς καμία απολογία, προς τα κοινωνικά κινήματα για φυλετική, κοινωνική, οικονομική και οικολογική δικαιοσύνη. Άρα, από τη μια με ενδιαφέρει η φαντασία ανθρώπων που είναι ριζοσπαστικοί, που πιστεύουν ότι μπορούμε και πρέπει να αναμορφώσουμε την κοινωνία από τα θεμέλια. Όμως με ενδιαφέρει επίσης η ριζοσπαστική φαντασία υπό μια διαφορετική ιδιότητα, στις γραμμές που παραδίδει ένας ακόμη κληρονόμος της ψυχαναλυτικής παράδοσης μαζί με τον Carl Jung που αναφέρθηκε προηγουμένως: ο Ελληνογάλλος θεωρητικός Κορνήλιος Καστοριάδης. Στις δεκαετίες του 1950 και 1960 και στη δεκαετία του 1970 παρείχε μια αρκετά ευρεία θεωρητικοποίηση της ριζοσπαστικής φαντασίας.

Για τον Καστοριάδη, η ριζοσπαστική φαντασία δεν είναι απλώς το είδος της προσωπικής φαντασίας που κάνει κάποιον κοινωνικό ριζοσπάστη. Αντλώντας από τη λατινική ρίζα της λέξης, ο Καστοριάδης εννοεί «προερχόμενη από τις ρίζες». Η ριζοσπαστική φαντασία είναι μια τεκτονική και αιώνια δύναμη που εργάζεται, όχι μόνο μέσα κάθε μεμονωμένο υποκείμενο, αλλά και στον πυρήνα της κοινωνίας. Και ο Καστοριάδης, όπως κι εγώ (και αυτός είναι ο λόγος που αντλώ τόση έμπνευση από αυτόν), ήταν περιεργός για τη σχέση ανάμεσα στη φαντασία των ατόμων και στις φανταστικές δομές τις οποίες δημιουργούμε για να μπορούμε να ζήσουμε μαζί, δηλαδή την κοινωνική φαντασία, ή την σφαίρα του κοινωνικού φαντασιακού. Ο Καστοριάδης μας έδωσε μια πολύ όμορφη μεταφορά, στην οποία επανέρχομαι συχνά: το μάγμα, αυτή την συναρπαστική ουσία που εκρήγνυται από τη γη και είναι κάτι μεταξύ υγρού και στερεού. Για τον Καστοριάδη, η ριζοσπαστική φαντασία είναι μια υποδομή που μοιάζει με μάγμα.

Σε διάφορες στιγμές, υπάρχουν εκρήξεις στην ανθρώπινη κοινωνία που στη συνέχεια σαρώνουν τους κοινωνικούς θεσμούς με τους οποίους είμαστε εξοικειωμένοι, σαν ηφαιστειο που εκρήγνυται, και τους αντικαθιστούν. Κι όπως το μάγμα ψύχεται και στερεοποιείται ή γίνεται βράχος, μένου πίσω νέες δομές. Και εμείς, ως κοινωνικά υποκείμενα που προσπαθούν να αντιμετωπίσουν την απίστευτη πολυπλοκότητα ενός κοινωνικού κόσμου του οποίου αποτελούμε μέρος, φανταζόμαστε στη συνέχεια ότι οι στερεοποιημένες δομές του μάγματος της φαντασίας είναι αιώνιες, ότι ήταν πάντα έτσι, ότι είναι φυσικές, ότι είναι απαραίτητες. Στην πραγματικότητα όμως, δεν είναι. Και, αναπόφευκτα, ακολουθεί αργότερα άλλη έκρηξη. Για τον Καστοριάδη, αυτές οι εκρήξεις ήταν, στην δραματικότερη μορφή τους, επαναστατικές αλλαγές στην κοινωνία, όταν οι άνθρωποι ξεσηκώνονται για να απαιτήσουν αλλαγές στους κοινωνικούς θεσμούς στους οποίους υπόκεινται. Τέτοιες εκρήξεις μπορούν όμως να

συμβούν και με άλλους τρόπους. Για παράδειγμα, το έργο καλλιτεχνών με ιδιαίτερη επιρροή ή ικανότητα να συγκινούν, θα μπορούσε να είναι ένα είδος ηφαιστειακής έκρηξης της φαντασίας που μετατρέπει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο κατανοούμε ως ένα βαθμό, τη συναρμογή του κόσμου.

Ο Καστοριάδης ενδιαφερόταν επίσης για έναν τρόπο που αυτό συμβαίνει και μέσα στον καθένα μας, σε κάποιο επίπεδο. Φανταζόμαστε τον εαυτό μας, φανταζόμαστε ποιοι είμαστε, φανταζόμαστε την ικανότητά μας να ενεργούμε μέσα στον κόσμο με τρόπους στους οποίους προσδίδουμε αρχετυπική ή μνημειώδη μορφή. Κατά την ανάπτυξη του εγώ, φανταζόμαστε τον εαυτό μας ως μια αιώνια, φυσική ή κανονική εκδήλωση. Όμως σε όλη μας τη ζωή – τόσο κατά τη φυσική διαδικασία της ωρίμανσης όσο και λόγω γεγονότων—συναντάμε συχνά στιγμές έκρηξης, όπου τα πράγματα που θεωρούσαμε φυσικά, φυσιολογικά και βάση της ύπαρξής μας, παρασύρονται από ένα είδος έκρηξης που μοιάζει με μάγμα. Σκέφτομαι ότι το μάγμα είναι πολύ ωραία και χρήσιμη μεταφορά. Ως κοινωνικούς θεσμούς, εδώ ο Καστοριάδης είχε κατά νου όχι μόνο συγκεκριμένα ιδρύματα όπως αυτό ή εκείνο το μουσείο ή το πανεπιστήμιο ή κυβερνητικό γραφείο, σκέφτεται μάλλον με κοινωνιολογική έννοια. Ο γάμος είναι κοινωνικός θεσμός, η αστυνόμευση είναι θεσμός της κοινωνίας, το πανεπιστήμιο είναι ως επί το πλείστο θεσμός της κοινωνίας.

Οι θεσμοί είναι όλοι, τουλάχιστον εν μέρει, δομές της φαντασίας, υπό την έννοια του ότι αποκτούν νόημα και δύναμη στη ζωή μας μέσω του τρόπου που τους επενδύουμε με την πίστη μας και με τη συμμετοχή μας και με τη συγκατάθεσή μας. Υποθέτουμε ότι αυτοί οι θεσμοί είναι φυσιολογικοί και φυσικοί και αιώνιοι, αλλά στην πραγματικότητα, υπό ορισμένες έννοιες, αποτελούν απλώς στερεοποίηση της συλλογικής φαντασίας. Ο Καστοριάδης είναι υλιστής θεωρητικός της φαντασίας, το ίδιο και εγώ, τουλάχιστον στην ακαδημαϊκή μου υπόσταση. Πιστεύω ότι χρειαζόμαστε μια υλιστική ανάλυση για το πώς λειτουργεί η φαντασία στην κοινωνία. Θέλω να τηρήσω αποστάσεις, τουλάχιστον ακαδημαϊκά, από τις μάλλον ρομαντικές ή μεταφυσικές αντιλήψεις της φαντασίας, παρόλο που αναγνωρίζω ότι η διεξοδική σκέψη πάνω σε αυτά τα πράγματα έχει μεγάλη αξία. Αναγνωρίζω επίσης ότι υπάρχει πλήθος εγγενών ορίων σε μια αυστηρά υλιστική προοπτική. Όπως όμως έχω ήδη ξεκαθαρίσει, με ενδιαφέρει πώς η φαντασία μπορεί να αλλάξει την κοινωνία, και να την αλλάξει επειγόντως και ριζικά. Έτσι, για αυτόν τον λόγο με ενδιαφέρει λιγότερο η υποκειμενική πλευρά της φαντασίας, και μεταφυσικά ερωτήματα όπως για παράδειγμα *τι είναι* η φαντασία, από που προέρχεται η συνείδηση και η ικανότητά της να καινοτομεί.

Θέλω να μιλήσω, στα λεπτά που απομένουν, για δύο πράγματα που σκέφτομαι για ένα μελλοντικό σύντομο βιβλίο για τη φαντασία. Το πρώτο, το παρουσιάζω ως παθολογίες της φαντασίας. Το δεύτερο, είναι αυτό που θεωρώ κινήματα της φαντασίας τα οποία αυτή τη στιγμή διαταράσσουν τις αντιλήψεις μας για το πώς λειτουργεί ο κόσμος με, θεωρώ, πολύ σημαντικούς τρόπους.

Θα αναφέρω με συντομία τρεις παθολογίες της φαντασίας που πιστεύω θα βοηθήσουν να ξεκαθαρίσει το είδος του θεωρητικού πλαισίου που προτείνω σήμερα.

Η πρώτη είναι το χρήμα. Το χρήμα σήμερα είναι ουσιαστικά η ροή άυλων ψηφίων σε βάσεις διασυνδεδεμένες βάσεις δεδομένων ανά τον κόσμο. Ίσως σε κάποια φάση της ανθρώπινης ιστορίας το χρήμα συνδεόταν στενότερα με χρηστικές ποιότητες (π.χ. το αλάτι χρησιμοποιούνταν συχνά σαν νόμισμα) ή με ως επί το πλείστο άχρηστα αλλά σπάνια αγαθά, όπως η πλατίνα ή ο χρυσός. Κατά πόσο κι αυτές οι μορφές χρήματος ήταν φανταστικές, είναι συζητήσιμο. Πάντως οι σημερινές μορφές χρήματος ολοένα και τείνουν προς το φανταστικό, ενώ πέραν τούτου θεωρώ πως ζούμε σε έναν κόσμο υπόδουλο στο χρήμα σε μεγάλο βαθμό. Μας είπανε ότι τα μέσα για την επιβίωση κάθε ατόμου ξεχωριστά, για την ανταγωνιστικότητα των κρατών στα οποία ίσως είμαστε αναγκασμένοι να ανήκουμε, καθώς και το μεγαλύτερο καλό που μπορεί να επιτύχει κανείς είναι να αποκτήσει και να συσσωρεύει χρήματα. Πρόκειται για φρικτή παθολογία της φαντασίας και τώρα αντιμετωπίζουμε τις συνέπειες της καθώς βλέπουμε με ολοένα και μεγαλύτερη φρίκη ότι η ανάγκη των πολυεθνικών επιχειρήσεων να βγάζουν πάρα πολλά χρήματα προέχει οποιασδήποτε ουσιαστικής δράσης έναντι των δυσχερών συνεπειών της ανθρωπογενούς κλιματικής αλλαγής. Έχουμε μια κρίση της φαντασίας επικών και κοσμοϊστορικών διαστάσεων. Ουσιαστικά έχουμε αποφασίσει και φανταστεί συλλογικά ότι το χρήμα έχει μεγαλύτερη αξία από τα οικοσυστήματα.

Μια δεύτερη παθολογία της φαντασίας είναι ο ρατσισμός. Εν συντομία, ρατσισμός δεν είναι μόνο η εκδήλωση της μόνιμης ανθρώπινης τάσης για ξενοφοβία. Όταν μιλάμε για ρατσισμό από κριτικής άποψης και αντλούμε από ειδικούς της ιστορίας του ρατσισμού, τότε πρόκειται για μια πολύ συγκεκριμένη μορφή κοινωνικής ιεραρχίας που κληρονομήσαμε από αιώνες αποικιοκρατίας και ιμπεριαλισμού, επειδή οι ελίτ της δυτικής Ευρώπης αυτοαδειοδοτήθηκαν να γυρνούν ανά την υφήλιο κατακλύβοντας τους πόρους και την εργασία των υπολοίπων για προσωπικό τους όφελος. Για να δικαιολογήσουν την κλοπή, εφηύραν και διέδωσαν ένα σύνολο φανταστικών ταξινομήσεων για τα ανθρώπινα όντα. Δυστυχώς παραμένουν ακόμη στον απόηχο εκείνης της εποχής κυρίως επειδή πολλές δομές του ιμπεριαλισμού και της αποικιοκρατίας παραμένουν μέχρι σήμερα. Δεν χρειάζεται παρά να δούμε την ροή πλούτου από τον γεωγραφικό νότο προς τον γεωγραφικό βορρά για να διακρίνουμε ότι δεν βρισκόμαστε στην μετά-ιμπεριαλιστική, μετά-αποικιοκρατική, μετά-ρατσιστική περίοδο που ίσως ελπίζαμε.

Υπό μια έννοια, ο ρατσισμός αποτελεί παθολογία της φαντασίας που συνεχίζουμε να ανεχόμαστε και είναι πάρα πολύ επιβλαβής για τόσους πολλούς. Αναφέρομαι στον ρατσισμό ως παθολογία της φαντασίας επειδή διαβρώνει θεμελιακά τον τρόπο που κατανοούμε τον κόσμο, τον εαυτό μας και τον τρόπο που κατανοούμε ο ένας τον άλλον με βάση μια τελείως κατασκευασμένη ταξινόμηση των ανθρώπινων όντων. Αυτό δε, που πιστεύω ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό και αποκαλυπτικό για την ιστορία του ρατσισμού είναι ότι η αρχική αιτιολόγηση και τα αρχικά αφηγήματα του ρατσισμού που αναπτύχθηκαν τις εποχές των αυτοκρατοριών και της αποικιοκρατίας μπορεί να μην υπάρχουν πλέον. Παρ' όλα αυτά, ο ρατσισμός, ως φανταστική δομή, εφευρίσκει τον εαυτό του εκ νέου και ανακαινίζεται μέσα από ένα καινούριο ιδίωμα και ένα καινούριο σετ δικαιολογιών. Έτσι, σήμερα για παράδειγμα οι άνθρωποι συνήθως

δεν μιλούν πλέον με όρους βιολογικού ρατσισμού, την ιδέα ότι ορισμένες ομάδες ατόμων είναι γενετικά κατώτερες από άλλες. Αντ' αυτού είναι πολύ πιο συνηθισμένο να ακούει κανείς στο βραδινό δελτίο ειδήσεων ή να διαβάζει στις εφημερίδες ότι ορισμένες ομάδες ανθρώπων μειονεκτούν από πλευράς κουλτούρας: για παράδειγμα, η κουλτούρα της φτώχειας, η κουλτούρα της εξάρτησης, η κουλτούρα της τρομοκρατίας. Πρόκειται περί καινούριας μορφής που παίρνει η φαντασίωση του ρατσισμού αυτή την στιγμή και η οποία αντλεί από την πλούσια κληρονομία που τον γέννησε και τον ανακαίνισε έτσι ώστε οι καινούριες στιγμές να κάνουν δυνατές καινούριες μορφές δύναμης.

Η τρίτη παθολογία της φαντασίας στην οποία θέλω να αναφερθώ τρόπον τινά είναι οι θεωρίες συνωμοσίας και η συνωμοσιολογία. Μόλις τελειώνω, μετά από πολλά χρόνια, ένα πολύ ενδιαφέρον πρότζεκτ πάνω στο γιατί η συνωμοσιολογία είναι τόσο δημοφιλής αυτή τη στιγμή. Οι λόγοι είναι πολλοί. Νομίζω όμως ότι όταν προσεγγίζουμε τις θεωρίες συνωμοσίας και την συνωμοσιολογία ως δομές της φαντασίας, μπορούμε να αντλήσουμε γνώσεις για αυτές μέσα από μια οπτική συμπόνιας και σύνεσης παρά επίκρισης και αποξένωσης. Όλοι μαζί και ο καθένας ξεχωριστά, παλεύουμε να νοηματοδοτήσουμε την απίθανη συνθετότητα καταμεσής της οποίας βρισκόμαστε, μια συνθετότητα που από πολλές απόψεις ίσως υπερβαίνει τις γνωσιακές μας δυνατότητες. Η κοινωνία στην οποία ζούμε είναι φτιαγμένη από αμέτρητα κινούμενα κομμάτια, με σύνθετες συναλλαγές σε οικονομικό, κοινωνιολογικό πολιτικό και πολιτισμικό επίπεδο. Δεν είναι να απορεί κανείς που επιστρατεύουμε όλοι την φαντασία μας στην προσπάθεια να σκαρφιστούμε αφηγήματα που θα μπορούσαν να εξηγήσουν όχι μόνο την κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε αλλά και γιατί ο κόσμος ολοένα και χειροτερεύει για τους περισσότερους από εμάς. Οι περισσότεροι άνθρωποι πιστεύουν ότι ο κόσμος θα γίνει πιο χασοκός, πιο σκληρός, πιο ανταγωνιστικός, πιο αλλοτριωτικός στην διάρκεια της ζωής τους.

Η συνωμοσιολογία προκύπτει από την γνήσια αυτή ανάγκη και επιθυμία να βρούμε λογική στον κόσμο. Όπως είπα, από κάποιες πλευρές, είναι μια παθολογία της φαντασίας. Η φαντασία δίνει στους ανθρώπους την δυνατότητα να αποπειραθούν και συχνά να δημιουργήσουν μάλλον παράδοξες ή επικίνδυνες συνδέσεις μεταξύ διαφορετικών στοιχείων του κοινωνικού τους κόσμου. Απουσία κριτικής όμως, απουσία ενδελεχούς έρευνας και αυτοκριτικής, αυτές οι φαντασιώσεις σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας του κόσμου αλωνίζουν ανεξέλεγκτες. Πιστεύω ότι χρειάζεται να ενθαρρύνουμε και να καλλιεργήσουμε τις διεργασίες της φαντασίας από τις οποίες προκύπτει η συνωμοσιολογία, αλλά χρειάζεται να τις αντιπαραβάλλουμε πολύ προσεκτικά με γεγονότα και επιχειρήματα. Δεν μιλάω μόνο για την επιμέλεια των διανοητικών σπουδών που μας ενθαρρύνει να ελέγχουμε υποθέσεις που μπορεί να διαψευστούν και να θέτουμε υπό αμφισβήτηση τις πεποιθήσεις μας. Χρειάζεται επιπλέον να εκλεπτύνουμε την κατανόηση μας για το τρόπο λειτουργίας της *δύναμης*. Εντέλει μια «θεωρία συνωμοσίας» είναι μια θεωρία της δύναμης. Το πρόβλημα με τις θεωρίες συνωμοσίας, όπως και αυτό που τις διαφοροποιεί από πιο χρήσιμες θεωρήσεις του τι συμβαίνει στον κόσμο, συχνά είναι ότι ξεκινούν από μια εξαιρετικά διαστρεβλωμένη κατανόηση του τρόπου που λειτουργεί η κοινωνική δύναμη. Έχουμε

την τύχη να έχουμε στην διάθεσή μας έναν πλούτο θεωριών που εξηγούν πως δουλεύει η κοινωνική δύναμη και οι οποίες ανταγωνίζονται μεταξύ τους για το ποια θα επεξηγήσει τον κόσμο. Οι θεωρίες συνωμοσίας συχνά προκύπτουν από μια γνήσια προσπάθεια που όμως στερείται επαρκούς πληροφόρησης, να γίνει κατανοητός ο τρόπος λειτουργίας της δύναμης.

Κλείνοντας, θα ήθελα να στραφώ σε αυτά που θεωρώ τρία κινήματα της φαντασίας που νομίζω ότι είναι εξαιρετικά σημαντικά αυτή την στιγμή.

Αρχικά, θα ήθελα να υπογραμμίσω το παγκόσμιο κίνημα συμπαράστασης στους μετανάστες. Είναι νομίζω ένα απίστευτα σημαντικό κίνημα επειδή πέραν του ότι ενθαρρύνει ανθρώπους να κάνουν καταπληκτικά πράγματα, όπως το να καταλαμβάνουν αεροπλάνα για να εμποδίσουν την απέλαση κάποιων ή να ταξιδεύουν στην ανοιχτή θάλασσα για να διασώσουν ανθρώπους που τους άφησαν στην τύχη τους να πνιγούν στην Μεσόγειο ή να αφήσουν τις ομάδες αυτόκλητων τιμωρών στα νότια σύνορα των ΗΠΑ για να προσφέρουν νερό και τα απαραίτητα στους ανθρώπους που προσπαθούν να μετακινηθούν για οικονομικούς ή πολιτικούς λόγους. Πιστεύω ότι είναι επίσης εξαιρετικά σημαντικό ότι αυτό το κίνημα απαιτεί να φανταστούμε τον κόσμο διαφορετικά, όχι σαν χάρτη που έχει χαραχτεί από την κληρονομιά των αυτοκρατοριών, με χιλιάδες διαφορετικές επικράτειες που ανταγωνίζονται μεταξύ τους για πόρους έως ότου καταλήξουν στον πόλεμο ή την στέρηση. Αντ' αυτού, τα κινήματα αυτά προτείνουν ότι χρειάζεται όντως να φανταστούμε πως κάθε ανθρώπινη ζωή είναι πολύτιμη στη βάση της και αν όντως το πιστεύαμε αυτό δεν θα μπορούσαμε να αντιμετωπίζουμε και να επιτρέπουμε όλων των ειδών τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, τα οποία διαιωνίζονται κυρίως από πλούσιες χώρες του γεωγραφικού Βορρά ώστε να «διασφαλίσουν» τα σύνορά τους από άτομα που καταφτάνουν από τον γεωγραφικό Νότο και των οποίων τους προγόνους οι χώρες μας του γεωγραφικού Βορρά κατακλέβουν για γενεές.

Θα ήθελα στη συνέχεια να μιλήσω για ένα ιδιαίτερα κίνημα που είναι ιδιαίτερα ισχυρό, αν και όχι αποκλειστικά, μεταξύ των σημερινών νέων. Είναι το κίνημα που απαξιοί και αμφισβητεί την κατανόηση μας για την δυαδικότητα του φύλου. Έχουμε μια ολόκληρη γενιά (καθώς και άτομα προηγούμενων γενεών) που απαιτούν και εξασκούν το δικαίωμα και σε ορισμένες περιπτώσεις όντως το καθήκον να αμφισβητήσουν τις ιδέες μας για το τι σημαίνει αρρενωπότητα και θηλυκότητα, ακόμη και να αμφισβητήσουν την κατασκευασμένη ιδέα ότι ο κόσμος χρειάζεται να χτιστεί πάνω σε αυτή την δυαδικότητα. Αναφέρομαι εδώ στα μη-δυαδικά άτομα, στα διεμφυλικά άτομα, στις έμφυλες μειονότητες. Μιλώ για τους τρόπους που αυτά τα άτομα αναλαμβάνουν από μόνα τους να αμφισβητήσουν μέσα στην καθημερινότητα το τι φανταζόμαστε ότι σημαίνει να είσαι άνθρωπος και την ιδέα ότι χρειάζεται να διαχωριζόμαστε σε αυτούς του ρόλος βάσει φύλου, πράγμα που έχει καταστροφικό αντίκτυπο σε πολλούς από εμάς καθώς ωριμάζουμε και προσπαθούμε να φτάσουμε στην αυτογνωσία.

Θέλω να μιλήσω επίσης εν συντομία για το κίνημα για την κατάργηση των φυλακών και την αστυνομία, το οποίο κερδίζει έδαφος ανά τον κόσμο καθώς συνειδητοποιούμε

ότι ανέκαθεν ήταν κίβδηλες λύσεις στα συνηθισμένα προβλήματα επιβλάβειας στην κοινωνία μας. Αρχικά, η αστυνομία και οι φυλακές δεν κάνουν κάτι για να εξαλείψουν τις βασικές πηγές επιβλάβειας στον κόσμο μας: τα δεινά ενός οικονομικού συστήματος ή τα δεινά ενός πολιτικού συστήματος που καταπιέζει και εκμεταλλεύεται τόσους πολλούς. Γνωρίζουμε περαιτέρω ότι η αστυνομία και οι φυλακές έχουν αποτύχει γενικά στην προσπάθεια τους να λειτουργήσουν προληπτικά για αυτό που γνωρίζουμε και έχουμε καταλήξει να θεωρούμε έγκλημα. Λαϊκά κινήματα δημιουργούν νέες μεθόδους για να φροντίζουμε ο ένας τον άλλο και να αποδίδουμε δικαιοσύνη με εξαιρετικά σημαντικούς, πιστεύω, τρόπους.

Αυτές οι τρεις πρακτικές της ριζοσπαστικής φαντασίας πηγάζουν από καθημερινό λαϊκό ακτιβισμό. Δεν ικανοποιούνται όμως απλά με την αμφισβήτηση της εξουσίας. Νομίζω ότι η καθεμία δημιουργεί ουσιαστικά ένα πλαίσιο που εκτείνεται πέρα από τις συγκεκριμένες, εντοπισμένες προσπάθειές τους, πέρα από το ατομικό σώμα και μας θέτουν την πρόκληση να φανταστούμε εκ νέου την κοινωνία. Είναι ουσιαστικά εκρήξεις αυτού στο οποίο έχουμε αναφερθεί ως ριζοσπαστική φαντασία. Μας δείχνουν ουσιαστικά ότι αυτά τα πράγματα που θεωρούσαμε αιώνιες δομές για τις οποίες δεν μπορούσαμε να κάνουμε τίποτα, τις οποίες είχαμε μάθει να φναταζόμαστε ως φυσιολογικές και κανονικές, δηλαδή τα σύνορα, το φύλο, ο νόμος και η τάξη, δεν είναι στην πραγματικότητα ούτε φυσιολογικά, ούτε κανονικά, ούτε απαραίτητα. Ο κόσμος θα ήταν διαφορετικός. Βλέπω σ' αυτά μεγάλες δυνατότητες και πέρα από τον συγκεκριμένο τομέα δραστηριότητάς τους, ως προκλήσεις στις φανταστικές δομές που τώρα απειλούν κυριολεκτικά την ζωή στη γη.



Σεμινάριο Παγκόσμιας Καλής Θέλησης 2022 Λονδίνο

**Σε Αναζήτηση μιας Νέας Κουλτούρας:
Προοπτικές της Ανθρώπινης Ανθησης**

Τζαν Κάρλιν

Ευχαριστώ ιδιαίτερα για την εξαιρετική σας εισαγωγή και ευχαριστώ, επίσης, το Lucis Trust για την πρόσκλησή σας να συμμετάσχω στο διαδικτυακό σεμινάριο σήμερα ή απόψε, όπου κι αν βρίσκεστε. Επικοινωνώ μαζί σας από το Ανόι στο Βιετνάμ, όπου πραγματοποιώ τη δωδέκατη επίσκεψή μου στα τελευταία δεκαεπτά χρόνια, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής της μεγαλύτερης πολιτιστικής ανταλλαγής στην ιστορία μεταξύ των ΗΠΑ και του Βιετνάμ, με την υποστήριξη του Αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών. Ο σύζυγός μου και εγώ είμαστε οι πρώτοι Αμερικανοί καλλιτεχνικοί σύμβουλοι στο Βιετνάμ και νιώθουμε τυχεροί που έχουμε την ευκαιρία να συνδράμουμε στην πολιτιστική ζωή του Βιετνάμ, καθώς και να συνδεθούμε βαθιά με τη χώρα που πολεμήσαμε αλλά τώρα έχει γίνει το άλλο μας σπίτι. Αποκομίσουμε πλούσιες και πολύπλευρες εμπειρίες από το Βιετνάμ και τις άλλες ασιατικές χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας. Γνωρίζουμε πολλά για τις μαγειρικές κάθε χώρας, την ιστορία, τα εκπαιδευτικά τους συστήματα, τις παραδοσιακές και σύγχρονες τέχνες και τις θρησκευτικές τους πρακτικές. Αν θέλει κάποιος να γνωρίσει τις διδασκαλίες του Κομφούκιου, χωρίς την ενδελεχή γνώση των πολλών και μοναδικών ασιατικών πολιτισμών που επηρέασε, θα είναι αδύνατον να τον κατανοήσει.

Όπως με την μάθηση των διδασκαλιών του Κομφούκιου, έτσι θα πρέπει να μάθει κάποιος και να βιώσει τη δημιουργικότητα. Η δημιουργικότητα αποτελεί τη ρίζα της ανθρώπινης επίτευξης. Αν και τις περισσότερες φορές τη βιώνουμε μέσα από τις τέχνες, η δημιουργικότητα αγγίζει κάθε τομέα της ζωής μας. Σε μια έρευνα της IBM το 2010, 1500 διευθύνοντες σύμβουλοι, από 60 χώρες και 33 βιομηχανίες, επεσήμαναν ότι η δημιουργικότητα είναι η πιο ουσιαστική δεξιότητα προσανατολισμού σε έναν όλο και πιο περίπλοκο κόσμο. Ακόμη πιο πριν, τον Μάρτιο του 2006, η UNESCO συγκέντρωσε 1200 άτομα σε αντιπροσωπείες από 96 χώρες, για το πρώτο παγκόσμιο συνέδριο καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, με το μήνυμα να ενθαρρυνθεί ενεργά παγκόσμια δημιουργική συμμετοχή. Οι μεγαλύτεροι καινοτόμοι της εποχής μας συμφωνούν σχετικά με τη σημασία της δημιουργικότητας. Πριν από χρόνια, σε συνέντευξή του στο Wired, το 1996, ο αειμνηστος Στιβ Τζομπς εξήγησε: *Δημιουργικότητα είναι απλά η σύνδεση των πραγμάτων. Όταν άνθρωποι δημιουργικοί ρωτιούνται για κάτι που έκαναν, πώς το έκαναν, νιώθουν κάπως ένοχοι επειδή δεν το έκαναν ουσιαστικά. Απλώς είδαν κάτι, το οποίο τους φάνηκε προφανές ύστερα από λίγο. Αυτό συμβαίνει γιατί μπόρεσαν να συνδέσουν εμπειρίες που είχαν και να συνθέσουν νέα πράγματα. Όσο ευρύτερη είναι η κατανόηση της ανθρώπινης εμπειρίας, τόσο καλύτερο σχεδιασμό θα έχουμε.*

Η δημιουργικότητα ορίζεται ως η ικανότητα υπέρβασης των παραδοσιακών ιδεών, κανόνων ή μοτίβων και η δημιουργία νέων ουσιαστικών ιδεών, μορφών, μεθόδων, πρωτοτυπίας ή φαντασίας. Η δημιουργικότητα είναι επί του παρόντος η λέξη που κυκλοφορεί στα γραφεία ή στις πανεπιστημιούπολεις, στα ακαδημαϊκά μαθήματα και στις αίθουσες συνεδριάσεων των ιδρυμάτων τέχνης. Όλοι γνωρίζουμε ότι η δημιουργικότητα είναι η ρίζα των επιστημονικών μελετών, των όμορφων έργων τέχνης, των διαστημικών αποστολών στον Άρη και των υπερπαραγωγών του Χόλυγουντ. Ωστόσο, όπως είναι η κατάσταση σήμερα, έχουμε θολώσει τα όρια μεταξύ τέχνης και ψυχαγωγίας, αμφότερα βασισμένα και με έμπνευση τη δημιουργικότητα. Ο αείμνηστος Δρ. Peter Arnott, στο Πανεπιστήμιο Tufts, τόνισε σε ένα από τα μαθήματά μου ότι η τέχνη σε κάνει να σκέφτεσαι και η ψυχαγωγία σε αποτρέπει από το να σκέφτεσαι. Χρειαζόμαστε και τα δύο. Ωστόσο, σήμερα βρισκόμαστε σε μεγάλη σύγχυση ως προς τη διαφορά ανάμεσα στην τέχνη και την ψυχαγωγία. Πώς αναπτύσσουμε τη διάκριση που είναι απαραίτητη για να ενθαρρύνουμε και να βιώσουμε τη δημιουργικότητα και να αναγνωρίσουμε τι είναι ψυχαγωγία;

Το μάρκετινγκ στάθηκε ένας σημαντικός παράγοντας για την απομάκρυνση κάποιου από τις καλλιτεχνικές εμπειρίες, οι οποίες εμπεριέχουν βαθύτερη στοχαστική σκέψη, απαιτούν περισσότερη εργασία από τον συμμετέχοντα και ενδέχεται να είναι πιο δύσκολα κατανοητές. Το κοινό με μικρή καλλιτεχνική εκπαίδευση είναι πολύ μπερδεμένο όσον αφορά τη διαφορά μεταξύ τέχνης και ψυχαγωγίας και μάλλον δεν νοιάζεται πλέον. Καθώς αναζητούμε δεξιότητες και λύσεις ανάλογες του 21ου αιώνα, αυτή η απάθεια έχει οδηγήσει σε μια φθίνουσα ικανότητα αναγνώρισης της ποιότητας των δημιουργικών ιδεών που οδηγούνται από κάτι ανώτερο από το κέρδος. Πώς αναπτύσσουμε δεξιότητες δημιουργικότητας; Δύσκολα, σε ένα περιβάλλον που δίνει έμφαση στα αποτελέσματα και στα ποσοστά αποφοίτων. Σπάνια, αυτές τις μέρες, το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει μελέτη των τεχνών ή δημιουργικούς στοχαστές στην επιστήμη. Μελετάμε τα αποτελέσματα αλλά όχι τη διαδικασία. Το αποτέλεσμα είναι ότι έχουμε διαστρεβλώσει τα όρια μεταξύ τέχνης και ψυχαγωγίας. Ποια η διαφορά μεταξύ της παρακολούθησης μιας χολιγουντιανής υπερπαραγωγής που σε κάθε προβολή της μας δίνει τις ίδιες συγκινήσεις ακούγοντας το αγαπημένο μας soundtrack και τα ειδικά εφέ της ταινίας Πόλεμος των Άστρων, σε σύγκριση με μια ορχηστρική συναυλία όπου το σύγχρονο έργο του συνθέτη Elliott Carter θα εμπνεύσει ερμηνείες από πολλούς μαέστρους και μουσικούς, και την επανάληψη ποιας παράστασης θα έχει την περιέργεια να ακούσει το κοινό;

Ένας δημιουργικός στοχαστής σε οποιονδήποτε τομέα ασχολείται με νέες ιδέες και όχι με την αντιγραφή παλιών και παρωχημένων ιδεών. Εντούτοις, οι δημιουργικοί άνθρωποι χρειάζονται έμπνευση και βαθιά γνώση του κλάδου τους ως τον ακρογωνιαίο λίθο της δημιουργικής τους διαδικασίας. Ένας δημιουργικός άνθρωπος σπρώχνει τον εαυτό του πέρα από τα όριά του, δοκιμάζει νέα πράγματα, βρίσκει και συνθέτει τα κομμάτια στο δικό του προσωπικό παζλ. Ο Πικάσο σχεδίαζε καθημερινά για να βρει λύσεις για τους πίνακές του · ο Μπετόβεν εξερεύνησε διάφορες λύσεις μέσα από σονάτες για πιάνο και κουαρτέτα εγχόρδων · και ο Μονέ ζωγράφησε τον ίδιο καθεδρικό ναό στη Ρουέν επανειλημμένα, για να αποτυπώσει κάθε απόχρωση φωτός. Όλοι χρειάζονταν διεξοδική τεχνική για να αναπτύξουν τις δημιουργικές τους

δεξιότητες. Ένα κοινό χαρακτηριστικό των δημιουργικών ανθρώπων είναι η περιέργεια και το ενδιαφέρον για νέες ιδέες. Εφόσον το Λούσις Τραστ προωθεί και ενθαρρύνει την πρακτική του διαλογισμού, μπορούμε να δούμε μια αναλογία ανάμεσα στον διαλογισμό και πώς κάποιος αναπτύσσει νέες δεξιότητες συν τω χρόνω. Όταν μαθαίνουμε να διαλογιζόμαστε, στην αρχή μας απασχολεί πώς καθόμαστε, αν ο διαλογισμός μας έχει στοιχεία θρησκείας και για πόσο διάστημα μπορούμε να εστιαστούμε. Καθώς η πρακτική μας εξελίσσεται, αυτό γίνεται ευκολότερο με τον καιρό. Αφού προσπαθήσουμε να καθίσουμε για πέντε λεπτά στην αρχή, ξαφνικά συνειδητοποιούμε ότι έχουν περάσει 20 λεπτά και μπορεί να γίνει διαλογισμός μιας ώρας. Όπως συμβαίνει με όλες τις προκλήσεις στη ζωή, η πρακτική φέρνει καλύτερα, όχι τέλεια, αποτελέσματα και προσπαθούμε συνεχώς να βελτιωνόμαστε.

Δεν είμαι ειδήμων ούτε στον διαλογισμό ούτε στον Κομφούκιο. Μετά από ταξίδια στην Ασία τα τελευταία 20 χρόνια, γνωρίζω ότι οι ασιατικές χώρες δεν πρέπει να μπαίνουν σε ένα τσουβάλι ή να θεωρούνται όμοιες κατά κανένα τρόπο. Το Βιετνάμ καταλήφθηκε από την Κίνα για περισσότερα από 1000 χρόνια και αργότερα αποικίστηκε από τη Γαλλία και την Ιαπωνία. Τα σημάδια από τον αμερικανικό πόλεμο, όπως είναι γνωστός εδώ, παραμένουν ακόμα. Η έμφαση που δίνει ο Κομφουκιανός στην οικογένεια και τη μάθηση είναι βαθιά συνυφασμένη στον πολιτισμό του, αλλά μέσα στα χρόνια αναπτύχθηκαν βιετναμέζικα χαρακτηριστικά που εκφράζονται στη γλώσσα, τις τέχνες και τις θρησκείες του. Είμαστε τυχεροί που έχουμε καλούς φίλους στην Ιαπωνία, το Χονγκ Κονγκ, την Ταϊλάνδη και ιδιαίτερα στο Βιετνάμ. Σε πολλές συζητήσεις, οι φίλοι μας είναι περήφανοι για τα όσα διδάχτηκαν από τον Κομφούκιο. Αυτό τώρα εκφράζεται μαζί με την συμπερίληψη στον 21ο αιώνα πολλών θρησκειών και οικογενειακών δυναμικών όπου, για παράδειγμα, σήμερα υπάρχει αναγνώριση των γυναικών στα φόρουμ.

Λαμβάνοντας υπόψη στη διδασκαλία του Κομφούκιου, ότι μια από τις μεγαλύτερες χαρές στη ζωή ήταν να δέχεται κάποιος επίσκεψη από ξένους φίλους, το είδαμε να βεβαιώνεται μέσα από τη γενναιοδωρία και τον ενθουσιασμό των πολλών φίλων μας, ειδικά στο Βιετνάμ και την Ιαπωνία. Συχνά μας ρωτούν αν έχουμε αντιμετωπίσει κάποια εχθρότητα λόγω των πολέμων, όμως στην πραγματικότητα ποτέ δεν βιώσαμε κάτι λιγότερο από ενθουσιασμό για τις επισκέψεις μας. Τα δύο τρίτα του πληθυσμού του Βιετνάμ είναι κάτω των τριάντα ετών, επομένως γι' αυτούς ο πόλεμος ανήκει στο παρελθόν και έχουν προχωρήσει ως μια σύγχρονη κοινωνία. Μια από τις αγαπημένες μου ιστορίες που θα ήθελα να μοιραστώ μαζί σας, προέρχεται από μια επίσκεψή μας στο σπίτι δύο επαναπατρισθέντων εικαστικών καλλιτεχνών από το Παρίσι, για να μάθουμε να φτιάχνουμε ένα πολύ ιδιαίτερο μεσημεριανό γεύμα, το Chả Cá, που μεταφράζεται ως ψάρι με κουρκουμά. Το έδεσμα αυτό δημιουργήθηκε σκοπίμως, για να δώσει στους Βιετναμέζους την ευκαιρία να συγκεντρωθούν και να μαγειρέψουν, ενώ σχεδίαζαν αντιγαλλικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του πολέμου, καθώς οι Γάλλοι αγαπούσαν οτιδήποτε σχετιζόταν με αυτό το πιάτο. Παρότι οι Γάλλοι δεν επέτρεπαν συγκεντρώσεις Βιετναμέζων, εδώ γινόταν μια εξαίρεση. Καθώς η βιετναμέζικη γλώσσα δεν είναι προσιτή σε ξένους λόγω της δυσκολίας της, οι Γάλλοι, αν και δεν καταλάβαιναν τα όσα λεγόnton, με τον καιρό αντιλήφθηκαν ότι η διαδικασία μαγειρέματος του πιάτου Chả Cá ήταν μια μεγάλη απόλαυση.

Στο τέλος του γεύματος, ο ηλικιωμένος καλλιτέχνης, που είχε καταναλώσει αρκετή μύρα και σπιτικό κρασί, μας κοίταξε και είπε «ξέρετε, ήμουν στρατιώτης στον Αμερικανικό πόλεμο». Ο σύζυγός μου και εγώ κοιπαχτήκαμε και ψιθυρίσαμε «να το, έρχεται». Ο καλλιτέχνης συνέχισε, «και είμαι ιδιαίτερα χαρούμενος που είστε σπίτι μας».

Στη συνέχεια σηκώθηκε και μας σέρβιρε κονιάκ μπανάνας πέντε ετών που μας ενθάρρυνε να συνεχίσουμε το απόγευμα μαζί σαν φίλοι. Οι συνάδελφοί μας, μας έμαθαν για τον Κομφουκιανισμό, τον Βουδισμό, τον Σιντοϊσμό, τον Ταοϊσμό και άλλες θρησκείες που τηρούνται σε καθεμία από τις ασιατικές χώρες. Η συγχώρεση και η συμφιλίωση είναι ουσιώδη σε αυτές τις θρησκείες, ειδικά λόγω της εμπειρίας τους από τους φρικτούς πολέμους του 20ου αιώνα. Μας δίνει χαρά να γνωρίζουμε τα χαρακτηριστικά κάθε χώρας. Είναι ένα ταξίδι συνεχιζόμενο και πολύ πλούσιο· οι παραστάσεις και οι πολιτιστικές μας ανταλλαγές στέφθηκαν με επιτυχία λόγω των προσπαθειών μας να εισχωρήσουμε μέσα στον κάθε πολιτισμό, όπως μαθαίνοντας και εκτελώντας παλαιότερη και νέα μουσική από τις παραδόσεις της δικής τους κουλτούρας. Έχουμε εντυφλήσει σε πολλά βιβλία ιστορίας και ποίησης μαθαίνοντας όσα αφορούν τις τέχνες κάθε χώρας. Όσο βαθύτερα εξερευνά κάποιος, τόσο πιο πλούσια η εμπειρία που αποκομίζει.

Μαθαίνοντας για το υπόβαθρο του πολιτισμού, των τεχνών και της ιστορίας μιας χώρας, βαθαίνουν οι εμπειρίες μας. Όταν μας κοιτάζουν φίλοι μας και μας λένε ότι γνωριζόμασταν σε μια προηγούμενη ζωή, ξέρουμε ότι η αναφορά αυτή για εμάς είναι ένα θετικό πρόσημο. Στην εκμάθηση της δημιουργικότητας, η εκτέλεση των καθημερινών μας καθηκόντων μας παρέχει τη δυνατότητα της εμπάθουσας και κατανόησης σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της δημιουργικής διαδικασίας. Αυτές τις μέρες διαβάζω τη βιογραφία του Λεονάρντο Ντα Βίντσι από τον Walter Isaacson, σε μια απίστευτη παρουσίαση μιας από τις πιο δημιουργικές διάνοιες της ανθρωπότητας. Άλλες βιογραφίες του ίδιου συγγραφέα για τον Στιβ Τζομπς, την Τζένιφερ Ντούντνα και τον Άλμπερτ Αϊνστάιν μεταφέρουν και αυτές ξεκάθαρα τη διαδικασία της δημιουργικότητας. Συνιστώ ανεπιφύλακτα όλα του τα βιβλία. Η δημιουργική σκέψη ενθαρρύνεται από τη συνεχή εξερεύνηση του εαυτού μας, καθώς και από τη διερεύνηση των επιτευγμάτων σε κάθε επάγγελμα, καθώς και στο δικό μας. Δεν μπορούμε να αναπτύξουμε νέες ιδέες χωρίς να μελετήσουμε και να αφομοιώσουμε τα επιτεύγματα δημιουργικών ανθρώπων που μας παρέχουν μια βάση για νέα εξερεύνηση και έμπνευση.

Η λέξη δημιουργικότητα προέρχεται από τον δημιουργό, αυτόν που δημιουργεί κάτι, όπως είναι οι συνθέτες, οι θεατρικοί συγγραφείς και δραματουργοί, οι εφευρέτες, εικαστικοί καλλιτέχνες, χορογράφοι, συγγραφείς και ποιητές. Μουσικοί, ηθοποιοί και χορευτές και πλήθος άλλοι αναδημιουργούν, με την έννοια ότι ερμηνεύουν δημιουργικά επιτεύγματα άλλων. Η ανθρώπινη άνθηση λαμβάνει χώρα όταν καλλιτέχνες και επιστήμονες δημιουργοί απολαμβάνουν ελευθερία έκφρασης, σε συνδυασμό με τη δυνατότητα της κοινοποίησης των επιτευγμάτων τους. Οι συνθέτες χρειάζονται ορχήστρες για να παίξουν τη μουσική τους, οι θεατρικοί συγγραφείς χρειάζονται ηθοποιούς, οι επιστήμονες χρειάζονται καλά εξοπλισμένα εργαστήρια και όλοι οι δημιουργικοί άνθρωποι χρειάζονται συστήματα υποστήριξης. Δύσκολα μπορούμε σήμερα, με περιορισμένους πόρους εκπαίδευσης και χρηματοδότησης, να εμπνεύσουμε δημιουργική σκέψη και καινοτομία και να βρούμε λύσεις στις σύγχρονες προκλήσεις της κοινωνίας. Η εξεύρεση λύσεων περιπλέκεται καθώς προσανατολιζόμαστε προς τη συμπερίληψη και αντιμετώπιση των παγκόσμιων προβλημάτων. Όπως περιγράφονται στο βιβλίο μου παραδείγματα επιτυχημένων πρωτοβουλιών και τρόποι εκκίνησης γι' αυτές, τα μικρά βήματα που κάνει κάποιος έχουν σημασία, καθώς αυτά αντικατοπτρίζουν την κοινότητα και τα ενδιαφέροντά του. Δεν κρίνω αν κάτι είναι τέχνη ή διασκέδαση, καθώς αυτό είναι στη γνώμη του καθενός. Εντούτοις, ελπίζω ότι η καλύτερη εκπαίδευση μπορεί να διδάξει τους

ανθρώπους να διακρίνουν τη διαφορά μεταξύ τέχνης και ψυχαγωγίας, προχωρώντας σε συνειδητές επιλογές.

Για να διδαχθεί η δημιουργικότητα θα πρέπει να επικεντρωθούμε στην αναπροσαρμογή του προγράμματος σπουδών κάθε ηλικιακής ομάδας. Το βιβλίο μου *Και μετά, τι;* (What's Next?) περιγράφει προγράμματα επιτυχίας για διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Οι σπουδαστές χρειάζεται να μελετούν δημιουργικούς ανθρώπους και να αντλούν έμπνευση από τη δημιουργικότητά τους. Για να αναπτύξουν τη διάκριση, οι νέοι θα πρέπει να κατανοήσουν τη διαφορά μεταξύ όρων όπως η ευφυΐα και η δημιουργικότητα μέσα από παραδείγματα. Χρειάζεται να μάθουν ότι δεν δημιουργείται απαραίτητα αυτοέκφραση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Instagram, αλλά πολύ συχνά αποτελεί προϊόν μάρκετινγκ και αυτοπροβολής. Οι 'πιασιάρικες' λέξεις, σήμερα, χρειάζονται νέους ορισμούς, συμπεριλαμβανομένων λέξεων όπως δημιουργικότητα, καινοτομία και επινόηση. Η φαντασία και η έμπνευση προωθούν την εξερεύνηση· είναι επομένως σημαντική η μελέτη του παρελθόντος και η διαμόρφωση των προσωπικών μας ηρωικών προτύπων έμπνευσης. Όχι ως αντικείμενο μίμησης, αλλά κυρίως για να μελετήσει και να τελειοποιήσει κάποιος την τεχνική του. Ο δρόμος που οδηγεί προς τη δημιουργικότητα είναι ένας δρόμος εμπλουτισμού της ζωής μας που θα μας διδάξει για τον εαυτό μας και τον κόσμο στον οποίο ζούμε.

Στη διαδικασία προώθησης της δημιουργικής εκπαίδευσης μαθαίνουμε να διακρίνουμε μεταξύ τέχνης και ψυχαγωγίας. Σημασία δεν έχει να κολλάει κανείς ταμπέλες στη δημιουργικότητα, αλλά να κατανοεί τα χαρακτηριστικά της τέχνης που τον κάνει να σκέπτεται και της ψυχαγωγίας που τον εμποδίζει να σκέπτεται. Με αυτόν τον τρόπο μας δίνεται η ευκαιρία να βελτιώσουμε τη ζωή μας με νέες ανακαλύψεις για τον εαυτό μας και τον κόσμο μας.

Σας ευχαριστώ, ανυπομονώ να λάβω τις ερωτήσεις και τα σχόλιά σας και ξανά σας ευχαριστώ για την ευκαιρία να σας απευθυνθώ σήμερα.



Σεμινάριο Παγκόσμιας Καλής Θέλησης 2022 Λονδίνο

Η Καλή Θέληση ως Δημιουργική Δύναμη

Ευαγγελία Τσαβδάρη



What is
creativity?

Creativity begins with an original idea.

Creativity serves a dual function:

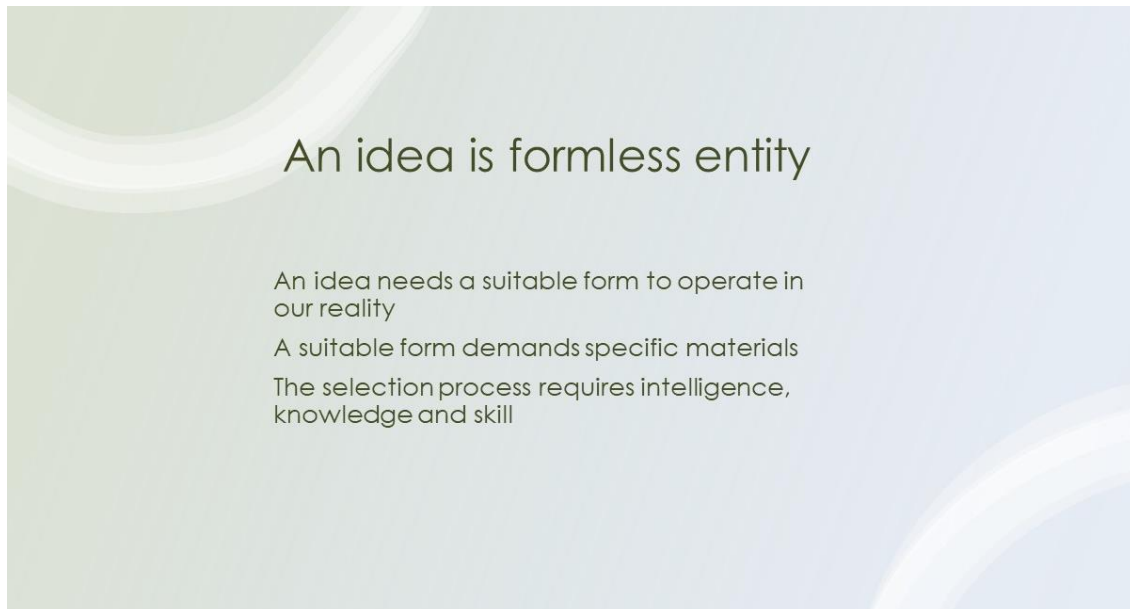
- form building
- form dissolution

Λέγεται συχνά ότι η δημιουργικότητα αρχίζει με μια πρωτότυπη ιδέα και, πράγματι, η σημασία μιας νέας ιδέας για τη δημιουργική διαδικασία, είναι αναντίρρητη. Πηγαίνοντας ένα βήμα παραπέρα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η δημιουργικότητα υπηρετεί δύο πολύ ευρείες λειτουργίες ταυτόχρονα: της δόμησης μορφών και της πρόκλησης της διάλυσής τους.

Συλλαμβάνουμε πολλές ιδέες, αλλά ούτε μένουμε σε όλες, ούτε προσπαθούμε να κάνουμε κάτι με όλες. Ορισμένες ιδέες θεωρούνται «καλές» και άλλες «κακές» πριν καν αποφασίσουμε να ασχοληθούμε μαζί τους, πριν καν αισθανθούμε τα ευεργετικά ή επιβλαβή αποτελέσματά τους. Ίσως αυτό που διακρίνει τη μία ιδέα από την άλλη να είναι η ποιότητα της ανάγκης ή της επιθυμίας που ικανοποιεί ή ακόμα και το αν ικανοποιεί πραγματικά οποιαδήποτε ανάγκη ή επιθυμία, είτε υπάρχουσα είτε αναμενόμενη. Ίσως είναι η επικαιρότητά της. Έχουμε ήδη δει αρκετές τάσεις να διογκώνονται ραγδαία και να εξαφανίζονται χωρίς ίχνος το ίδιο ραγδαία, για να γνωρίζουμε πως ό,τι γεννιέται δεν προορίζεται να διαρκέσει.

Επιστρέφοντας ωστόσο, στην διπλή ικανότητα της δημιουργικότητας να δημιουργεί και να διαλύει μορφές, βλέπουμε ότι και τα δύο αρχίζουν με μια νέα, θεωρητικά καλή,

ιδέα που χρήζει επιπλέον προσοχής. Μπορεί αυτή η ιδέα δυνητικά να επιλύει ένα ζήτημα, να καλύπτει μια ανάγκη, να ικανοποιεί μια επιθυμία, να απλοποιεί μια διαδικασία, να αποσαφηνίζει μια θεωρία, να βελτιώνει μια μέθοδο, να αποκαλύπτει μια προηγουμένως άγνωστη ποσότητα ή ποιότητα στον κόσμο, πάντως οτιδήποτε από αυτά θα υπαγόρευε περαιτέρω εμπλοκή μ' αυτήν την ιδέα.



Αν δε, η ιδέα πρόκειται να εκφραστεί στον κόσμο, να κοινοποιηθεί, να γίνει αποδεκτή και να ωφελήσει κι άλλους πέρα από αυτόν που την συνέλαβε, θα χρειαστεί μία μορφή για να παρουσιαστεί, να γίνει ενεργό μέρος της πραγματικότητάς μας και να εκπληρώσει τον σκοπό της.

Το επόμενο δημιουργικό στάδιο τότε, είναι ο καθορισμός μιας μορφής κατάλληλης για την διαδικασία, μιας μορφής που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως ενδιάμεσος και να γεφυρώσει τις δυνατότητες της ιδέας και την ανάγκη που ικανοποιεί, μιας μορφής που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως κοινός χώρος. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει να επιλεγούν ή ακόμη και να εφευρεθούν τα κατάλληλα στοιχεία με νοήμονα τρόπο, προτού συντεθούν επιδέξια σε ένα οργανωμένο, λειτουργικό και σκόπιμο σύνολο. Σε αυτό το σημείο, η δημιουργική διαδικασία έχει σχεδόν ολοκληρωθεί και μια πρωτότυπη, διαμορφωμένη ιδέα ξεκινά την σταδιοδρομία της ή τον κύκλο ζωής της στην πραγματικότητά μας.

Όμως, μια δεύτερη διαδικασία ξεκινά παράλληλα με αυτό το χαρμόσυνο γεγονός ως άμεσο αποτέλεσμα του. Δεν είναι άλλη από την διάλυση των υφιστάμενων μορφών, που καθίστανται άσχετες από την νεοεμφανιζόμενη, διαμορφωμένη ιδέα. Η ανάγκη ή η επιθυμία για παλαιότερες έννοιες και η εξάρτηση από αυτές αρχίζει να μειώνεται, σηματοδοτώντας την αρχή του τέλους τους. Πρόκειται για μια πτυχή της δημιουργικότητας πολύ οικεία σε όσους επιχειρούν να δημιουργήσουν.

Ideas have lifecycles

An emergent idea

- answers old questions more effectively
- answers new questions
- answers questions that have not been asked yet
- renders previously formulated ideas moot or expands them

Με κάθε νέα ιδέα που γεννιέται στον κόσμο, αναδύονται από κοινού ένας παράγοντας μεγαλύτερης σύνθεσης και ένας παράγοντας σύγκρουσης. Η πρωτοτυπία πάντοτε φτάνει με το χέρι της φαντασίας πέρα από αυτό που είναι ήδη γνωστό. Καθώς εισάγει την νέα έννοια, αυτή εκτοπίζει ό,τι προηγουμένως βρισκόταν στον χώρο που επιδιώκει να ενσωματώσει.

Η δημιουργικότητα επίσης ελάχιστα περιορίζεται στο υλικό. Μπορεί να την δούμε να δημιουργεί νοητικές έννοιες ή μεθόδους, το ίδιο συχνά όσο δημιουργεί υλικά αντικείμενα. Επιπλέον, η δημιουργικότητα δεν είναι μοναχική δραστηριότητα. Ακόμη κι αν ένας δημιουργός ιδεών φαίνεται να τα καταφέρνει μόνος του, εργάζεται πάντοτε παρέα με όλους όσους παρακινούνται ή έχουν παρακινηθεί από την ίδια περιεκτική ιδέα.

Creativity

Synthesis of diverse but complementary elements under an idea

Involves sacrifice as it strips away the usefulness of existing concepts

Facilitates the attainment of an entity's purpose

Συνοπτικά, η δημιουργικότητα είναι η σύνθεση διαφορετικών αλλά συμπληρωματικών στοιχείων κάτω από την ομπρέλα μιας ιδέας. Η δημιουργικότητα περιλαμβάνει θυσίες, επειδή αφαιρεί την χρησιμότητα και την συνάφεια των υπαρχόντων, λιγότερο ιδανικών μορφών. Η δημιουργικότητα είναι σκόπιμη, επειδή διευκολύνει την επίτευξη του σκοπού μιας οντότητας.

Τώρα, όταν αναλογιστούμε τα στοιχεία που εμπλέκονται στην διαμόρφωση μιας ιδέας, χρειάζεται να λάβουμε υπόψη και τις ανθρώπινες ομάδες. Εξάλλου, μας διέπουν παρόμοιες διαδικασίες. Ορισμένες ανθρώπινες ομάδες ακόμη και αποκαλούνται «σώματα»: μην ψάχνετε μακριά, δείτε π.χ. το αστυνομικό σώμα, το διπλωματικό σώμα και πολλά άλλα που στερούνται το όνομα αλλά όχι τον σκοπό, την συνοχή, την οργάνωση και την διατεταγμένη δραστηριότητα που χαρακτηρίζει μια μορφή, ένα σώμα.



Goodwill connects individuals or subgroups in a whole to that whole's animating idea

The core idea of a whole is directly connected to its purpose

Η λειτουργία της συνεκτικής ποιότητας της Καλής Θέλησης είναι εμφανής σε οποιαδήποτε τέτοια ανθρώπινη ομάδα, μέσω των αποτελεσμάτων που παράγει. Από ένα ζευγάρι μέχρι την ανθρωπότητα, οι ανθρώπινες ομάδες υπάρχουν λόγω μιας κεντρικής ιδέας που υπηρετεί έναν σκοπό και μέσω της ομάδας, ανταποκρίνεται σε μια ανάγκη ή επιθυμία. Ο ρόλος της Καλής Θέλησης είναι να συνδέει τα άτομα ή τις υποομάδες που συμμετέχουν στην μορφοποίηση μιας μεγάλης ιδέας. Λειτουργεί δε, συνδέοντας κάθε ξεχωριστή οντότητα, είτε πρόκειται για άτομο είτε για ομάδα, με αυτόν τον ουσιαστικό πυρήνα.

Μην ψάχνετε πέρα από τις ομάδες στις οποίες θεωρείτε ότι ανήκετε, προτιμώντας να εξετάσετε τις μη-βιολογικές ή γεωγραφικές μόνο και μόνο για να ξεφύγετε από τον υλισμό χωρίς να χάσετε την επαφή με το πραγματικό και σχετικό με την εμπειρία της ζωής. Συχνά, το όνομα μιας ομάδας δηλώνει τον σκοπό της και από εκεί είναι εύκολο να εντοπιστεί η κεντρική της ιδέα. Σκεφτείτε για παράδειγμα τα «Ηνωμένα Έθνη», ενώ σαν τον «Έρυθρο Σταυρό» είναι πιο αινιγματικό, αν και η ατζέντα του είναι τόσο

γνωστή σήμερα που είναι δύσκολο να φανταστούμε μια εποχή που αυτή η ομάδα αναδυόταν ως μια προηγουμένως άγνωστη οντότητα.



- Ability of diverse elements to comprise a group
 - by staying true to its core idea
 - by aligning with the purpose that the idea serves

Άρα, η καλή θέληση είναι η ικανότητα ποικίλων στοιχείων να αποτελούν μέρη μιας ομάδας, μένοντας πιστά στην βασική της ιδέα και στον σκοπό τον οποίο υπηρετεί. Επιτρέπει σε μεμονωμένες οντότητες να συμμετέχουν σε μια συνθετική διαδικασία, παρέχοντας εκείνο που η διαδικασία απαιτεί. Οι οντότητες μπορεί να είναι ήδη αυτό που η διαδικασία απαιτεί ή μπορεί να χρειάζεται να γίνουν. Κατά την διάρκεια του πρώτου έτους της πανδημίας, κοντά σε μια περίοδο φυλετικών αναταραχών στις ΗΠΑ, κυκλοφορούσε μια εικόνα που απεικόνιζε απλώς τη φράση «Τα πράγματα που θα χρειαστεί να ξεμάθεις, για να γίνεις ένας σχεδόν αξιοπρεπές ανθρωπινό ον!» Η χρήση της καλής θέλησης μπορεί κατά καιρούς να απαιτεί τέτοιου είδους προσπάθεια.



- Facilitates group attainment and group health
 - by reducing conflict
 - by improving understanding of complementary diversity
 - by simplifying the living experience

Αν και για να κοιτάς το ίδιο σημείο στον ορίζοντα, δεν χρειάζεται να στέκεσαι στο ίδιο σημείο με κάποιον άλλο, η εστίαση στο ίδιο σημείο μπορεί να ωθήσει ένα άτομο ή μια ομάδα να θυσιάσει προσωπικούς στόχους και νοητικές και συναισθηματικές μορφές, όπως νοοτροπίες, αμυντικούς μηχανισμούς ή συνήθειες. Ένα άτομο ή μια ομάδα ευθυγραμμίζεται με τον ομαδικό σκοπό ελεύθερα και με ελάχιστη σύγκρουση, επειδή βλέπει και αναγνωρίζει μια ιδέα που έχει έρθει ο καιρός της. Έτσι λειτουργεί η καλή θέληση και με αυτόν τον τρόπο ελαχιστοποιεί την τριβή και την ενέργεια που απαιτείται για την επίτευξη των στόχων και την υγεία της ομάδας. Έτσι, η καλή θέληση είναι δημιουργική επειδή κάνει δυνατές τις αρμονικές συνθέσεις παρέχοντας ελαστική συνοχή.

Οι επιπτώσεις είναι πολλές.

Ίσως αξίζει να αναφέρουμε ότι η ελάττωση της τριβής στην ουσία σημαίνει ελάττωση της σύγκρουσης ή της έντασής της. Καθένας μπορεί να είναι μέλος μιας ομάδας χωρίς να συμφωνεί απαραίτητα με την κεντρική της ιδέα. Αυτό το άτομο όμως δεν μπορεί να εκφράσει καλή θέληση, επειδή δεν είναι στραμμένο στην ίδια κατεύθυνση με τους συντρόφους του. Συνήθως, τέτοιες περιπτώσεις ευδοκιμούν μόνο προσωρινά, γιατί αργά ή γρήγορα αποτυγχάνουν να ακολουθήσουν τον ομαδικό ρυθμό, καθώς αυτός διευκολύνεται από την καλή θέληση που είναι συνδεδεμένη με τον σκοπό της ομάδας, ενώ τέτοια άτομα δεν είναι.

Καθώς η καλή θέληση φέρνει στο προσκήνιο νέες ομάδες που ενσωματώνουν νέες ιδέες, θα μπορούσε να προκαλέσει σύγκρουση με τις υπάρχουσες ομάδες, αντί να την ελαχιστοποιήσει όπως διαφημίζεται. Αυτός είναι ο λόγος που μιλάμε για *παγκόσμια καλή θέληση*. Δεν υπάρχει μέγιστο όριο στο μέγεθος της ομάδας που μπορεί να ενοποιήσει η καλή θέληση. Όσο μεγαλύτερη δε, είναι η ομάδα με τον σκοπό της οποίας επιλέγει κάποιος να ευθυγραμμιστεί, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα να υπάρξουν σοβαρές τριβές. Δηλαδή, είναι πολύ δυσκολότερο ν' αντιμετωπίσει σύγκρουση κάποιος όταν είναι συνδεδεμένος με την ανθρωπότητα ή τον πλανήτη, παρά όταν είναι συνδεδεμένος με οποιαδήποτε άλλη, αναπόφευκτα μικρότερη, ομάδα.

Αυτός είναι ο λόγος που η επιδίωξη καλύτερης ισορροπίας στο φυσικό περιβάλλον είναι κάτι το αγαπημένο. Δεν αποκλείει κανέναν στον πλανήτη, κανέναν άνθρωπο, κανένα ζώο ή φυτό ή ορυκτό είδος. Αποτελεί μια πραγματικά μεγάλη ιδέα και έναν πολύ αξιόλογο στόχο.



can unify humanity
can operate across species

Παρέχει έναν μοναδικό σκοπό για αυτήν την πελώρια ομάδα, την ανθρωπότητα, επειδή υπαγορεύει την λειτουργία της ως ντε φάκτο ενιαίας οντότητας και παρέχει για πρώτη ίσως φορά στην καταγεγραμμένη ιστορία, την ευκαιρία να λειτουργήσει η καλή θέληση μεταξύ των ειδών. Φανταστείτε κάτι τέτοιο και μετά αναλογιστείτε τα εσωτερικά ζητήματα της ανθρωπότητας και δείτε πόσο μικρότερα φαίνονται αμέσως. Δεν είναι άσκηση στη ματαιότητα, αλλά στην ορθή αντίληψη της κλίμακας.

Κάτι τελευταίο σχετικά με την συμβολή της καλής θέλησης στην δημιουργική διαδικασία, είναι πως οτιδήποτε συμβαίνει πρέπει να συμβαίνει κάπου και η σύγκρουση δεν αποτελεί εξαίρεση. Εάν ο χώρος όπου λαμβάνει χώρα η σύγκρουση καταρρεύσει, παύουν πολλά περισσότερα πράγματα από την σύγκρουση. Η καλή θέληση μειώνει την ένταση της σύγκρουσης και επιτρέπει στην μορφή εντός της οποίας συμβαίνει η σύγκρουση, να συνεχίσει να υπάρχει.

Goodwill

enables evolution through conscious choice
opens new horizons
facilitates the acquirement of a greater purpose

Αποτελεί ευκαιρία για εξέλιξη μέσω συνειδητής επιλογής και όχι δια της βίας ή της ισχύος. Η εξέλιξη που είναι αποτέλεσμα επιλογών δια της βίας ή της ισχύος παράγει

μόνον ορισμένους τύπους, με τους οποίους είμαστε λίγο-πολύ εξοικειωμένοι και είναι απολύτως βέβαιο ότι μπορούμε να τα πάμε καλύτερα. Όταν η σύγκρουση στο εσωτερικό μιας ομάδας εξισορροπείται ή είναι σχετικά χαμηλής έντασης, τότε αυτή η ομάδα είναι ελεύθερη να αντιληφθεί νέους, ευρύτερους ορίζοντες και να αποκτήσει νέο, ευρύτερο σκοπό τον οποίο θα διατηρήσει και θα ενσωματώσει παράλληλα με παρόμοια μεγάλες, εξίσου αβλαβείς ομάδες.

Είναι χαρά μας να ζούμε σ' αυτόν τον πλανήτη τώρα, γιατί η συλλογική μας όραση έχει αναβαθμιστεί και βλέπουμε πιο μακριά και σε μεγαλύτερο βάθος, παρά ποτέ. Το πρώτο παρέχει την μία ευκαιρία μετά την άλλη για συνεργασία που υπερβαίνει έθνη, επιστημονικούς κλάδους, γενιές και κάθε τύπο προτίμησης ή δευτερεύοντος χαρακτηριστικού, ως ανθρωπότητα. Το δεύτερο μας χαρίζει την σαφή και λεπτομερή θεώρηση των υπαρχόντων υλικών μας, του εαυτού μας. Η ιδέα της ανθρωπότητας δεν είναι κάτι που έχει μόνο ακαδημαϊκή αξία, όμως η μορφή μέσω της οποίας εκφράζεται, και χρειάζεται και βρίσκεται σε διαδικασία αναβάθμισης. Η βελτίωση της υπάρχουσας μορφής μιας ιδέας είναι ένας ακόμη τύπος δημιουργικής προσπάθειας. Συνεπάγεται μια πιο νοήμονα, πιο ευφάνταστη και πιο επιδέξια προσέγγιση, ή, με άλλα λόγια, μια βαθύτερη κατανόηση της υπάρχουσας ανάγκης και ευρύτερη γνώση των διαθέσιμων και απαιτούμενων πόρων. Καθώς τώρα τα κατέχουμε αυτά και θα ευθυγραμμιζόμαστε αυξανόμενα με τον σκοπό μας ως ανθρωπότητα, η καλή θέληση θα μπορέσει να επιδείξει το τελευταίο από τα χαρακτηριστικά της που εξετάζουμε σήμερα. Θα αποκαλυφθεί ως αυτό που τελικά είναι, ως δύναμη.

Δύναμη είναι «μια επιρροή που μπορεί να μεταβάλλει την κίνηση ενός αντικείμενου» ή ακόμα και «μια ώθηση ή έλξη που ασκείται σε ένα αντικείμενο και η οποία προκύπτει από την αλληλεπίδραση του με ένα άλλο αντικείμενο».

Η καλή θέληση συναθροίζει προς την κατεύθυνση μιας κεντρικής, ελκτικής ιδέας και αργότερα προς τον σκοπό αυτής της ιδέας. Η έλξη αυτή, όταν τα άτομα μιας ομάδας συναθροίζονται και στρέφονται προς την ίδια κατεύθυνση, αλλάζει την πορεία των ατόμων από το να κατευθύνονται προς τους προσωπικούς ή δευτερεύοντες στόχους τους ή ο ένας εναντίον του άλλου, στο να κατευθύνονται προς τον κοινό σκοπό.



Τελικά, έτσι εξοικονομείται ενέργεια και μειώνονται οι υλικές, συναισθηματικές και νοητικές απώλειες.

Το αποτέλεσμα είναι η ταχύτητα επίτευξης. Ο νόμος, είναι ο *Νόμος της Ομαδικής Προόδου*.